

Παλαιά κτήρια: αντικείμενο θαυμασμού ή πηγή ρύπανσης;

Η Χαλκίδα είναι μια όμορφη – γεμάτη ζωή και χρώμα – πόλη με μεγάλη ιστορία. Ωστόσο, αντιμετωπίζει προβλήματα αστικής ρύπανσης. Μία βόλτα στην πόλη είναι αρκετή για να καταλάβει κάποιος ότι σε ορισμένα σημεία της υπάρχουν προσφυγικοί συνοικισμοί και νεοκλασικά κτήρια, που στέκονται ανεκμετάλλευτα –πολλές φορές- και τη ρυπαίνουν με τον τρόπο τους προσβάλλοντας και την αισθητική αλλά και την ίδια την ψυχή των κατοίκων, αφού έχουν σχέση με την ιστορική διαδρομή της πόλης και της χώρας κατ' επέκταση.

Οι προσφυγικοί συνοικισμοί χτίστηκαν το 1922, όταν χιλιάδες Έλληνες εκδιώχθηκαν από τα πάτρια εδάφη της Μικράς Ασίας και βρήκαν καταφύγιο στη μητέρα Ελλάδα. Προσφυγικές κατοικίες (εικ. 1) συνυπάρχουν με τη σημερινή μοντέρνα αρχιτεκτονική και τις πολυώροφες πολυκατοικίες, διατηρώντας ακόμα στοιχεία της μικρασιατικής κουλτούρας, ενώ παράλληλα προσπαθούν να επιβιώσουν στη νέα πραγματικότητα. Πρόκειται για σπίτια πλίνθινα με κεραμοσκεπές – μονώροφα ή διώροφα με εσωτερική σκάλα, μικρή αυλή στην πίσω πλευρά και ένα μπαλκόνι-, που ξεδιπλώνονται το ένα δίπλα στο άλλο, καταλαμβάνοντας ολόκληρα οικοδομικά τετράγωνα για να στεγάσουν τις προσφυγικές οικογένειες (Μπαλτά, 2010). Μέσα τους στεγάστηκε η πιο πικρή ίσως ιστορία αυτής της χώρας. Άνθρωποι κυνηγημένοι, βρήκαν εκεί καταφύγιο όταν τις περιουσίες τους άρπαζαν οι κατακτητές και προσπάθησαν να ορθοποδήσουν εγκαινιάζοντας μια νέα ζωή. Με το πέρασμα του χρόνου κάποια εγκαταλείφθηκαν και άλλα αντικαταστάθηκαν από τσιμεντένιες πολυκατοικίες.

Εικ. 1. Χαρακτηριστικό δείγμα προσφυγικού σπιτιού επί των οδών Χριστοδούλου και Δρακοπούλου, περιοχή Καναπίτσας. Αρχείο της δημοσιογραφικής ομάδας.

Εκτός από τους προσφυγικούς συνοικισμούς, την ίδια τύχη έχουν και κάποια από τα νεοκλασσικά σπίτια (εικ. 2), τα οποία αποτελούν μέρος της ιστορίας αυτού του τόπου. Καθρεφτίζουν μια εποχή πλούτου που σηματοδοτεί την οικονομική ανάπτυξη της πόλης (Κοκκίνης, 1994). Προβάλλουν τον ιδιαίτερο αρχιτεκτονικό χαρακτήρα της που έλκει την προσοχή κάθε περαστικού (Λάμπρου, 1997). Είναι σπίτια με κήπους και μπαλκόνια με καταπληκτικές σιδεριές που σηματοδοτούν την ημερομηνία κτήσης τους, στολισμένα με διακοσμητικά στοιχεία, υπέροχα ακροκέραμα και αγάλματα στην είσοδο που υποδέχονται τον κάθε επισκέπτη και προοικονομούν την πολυτέλεια του εσωτερικού χώρου (Κοκκίνης, 1994).

ΕΙΚ. 2. Χαρακτηριστικό δείγμα νεοκλασσικής αρχιτεκτονικής στην οδό Μιαούλη. Αρχείο της δημοσιογραφικής ομάδας.

Όσα σπίτια αφέθηκαν στην τύχη τους και καταρρέουν, δίνουν μια απαράδεκτη αισθητική εικόνα. Την εικόνα αυτή κάνουν ακόμη χειρότερη οι περαστικοί, οι οποίοι, μη γνωρίζοντας ενδεχομένως την ιστορία τους, τα αντιμετωπίζουν ως αποδέκτες σκουπιδιών. Μέσα από τα σάπια παράθυρα και τις μισογκρεμισμένες πόρτες δεν κρύβονται μόνο ανθρώπινες ιστορίες, χαρές και λύπες της εποχής. Κρύβεται και ένας μεγάλος όγκος σκουπιδιών που απέρριψαν οι σύγχρονοι κάτοικοι, θεωρώντας ότι οι χώροι αυτοί είναι απαξιωμένοι και χρησιμεύουν ως ...σκουπιδότοποι.

Η εικόνα ενός σπιτιού που καταστρέφεται σε συνδυασμό με τα σκουπίδια που το πνίγουν, δεν ρυπαίνει μόνο το αστικό περιβάλλον και την όρασή μας. Ρυπαίνει και την ψυχή μας, η οποία «μαυρίζει» όταν βλέπει την ιστορία αυτού του τόπου να απαξιώνεται, όπως διατείνεται ο κ. Κ. Σορόπουλος, που έχει θέσει το θέμα στην πρώτη γραμμή της δημοσιογραφικής κόνιστρας του τόπου.

Φέτος, το 2022, συμπληρώνονται 100 χρόνια από την Μικρασιατική καταστροφή (1922). Οι σύλλογοι και οι φορείς της τοπικής αυτοδιοίκησης ετοιμάζουν εκδηλώσεις στη Χαλκίδα προκειμένου να διατηρήσουν τη μνήμη των νεώτερων ζωντανή. «Πιστεύω ότι οι εκδηλώσεις αυτές θα τονώσουν την ιστορική μνήμη και θα αφυπνίσουν συνειδήσεις» τόνισε η πρόεδρος του Δημοτικού Οργανισμού Αθλητισμού και Πολιτισμού Χαλκίδας κ. Ε. Αϊδίνη. «Τώρα η ανάγκη διάσωσης των προσφυγικών οικισμών είναι περισσότερο επίκαιρη από ποτέ και μπορεί να επιτευχθεί με τη διοργάνωση ενημερωτικών εκδηλώσεων στα σχολεία» ισχυρίζεται η κ. Α. Σίδηρη, που έχει ασχοληθεί με την προστασία του αστικού περιβάλλοντος ως Αντιδήμαρχος επί σειρά ετών στον Δήμο Χαλκιδέων. Ταυτόχρονα, η τόνωση της ιστορικής μνήμης θα αποτελέσει κίνητρο για την καλλιέργεια του σεβασμού προς τους παραδοσιακούς οικισμούς και την ιστορία τους (Ιωαννίδης, 2002).

Αναγκαία είναι η λήψη περαιτέρω μέτρων από τον Δήμο Χαλκιδέων, την Περιφέρεια αλλά και την Κυβέρνηση, ώστε να δοθούν κίνητρα στους ιδιοκτήτες των σπιτιών για την αναπαλαίωσή, την επανάχρησή και κατ' επέκταση τη βελτίωση της εικόνας τους ώστε να αποτελέσουν κόσμημα για την πόλη (Εικ. 3). Ο στόχος αυτός μπορεί να επιτευχθεί με την υλοποίηση ευρωπαϊκών προγραμμάτων που χρηματοδοτούν τις αναπαλαιώσεις παλαιών κτηρίων, παρέχοντας τη δυνατότητα στους ιδιοκτήτες τους να τα φέρουν στην αρχική τους κατάσταση αλλά και με την ένταξή τους σε χρηματοδοτήσεις που θα υλοποιηθούν σε συνεργασία του Δήμου με φορείς της περιφέρειας και της Ελληνικής Κυβέρνησης. Μία ακόμη αναγκαία δράση, είναι η καταγραφή των ιδιοκτητών αυτών των σπιτιών ώστε να έχουν συχνή ενημέρωση από επίσημο φορέα για τις δυνατότητες που τους παρέχονται εάν αποφασίσουν να προχωρήσουν σε αναπαλαίωση και διάσωση των οικιών τους.

«Αναζητούμε τους ιδιοκτήτες αυτών των σπιτιών, γιατί εκείνοι είναι υπεύθυνοι να τα διατηρούν σε καλή κατάσταση. Δυστυχώς σε πολλές περιπτώσεις δεν μπορούμε να τους βρούμε. Κάποιοι δεν έχουν την οικονομική δυνατότητα να προχωρήσουν σε επισκευές. Από πλευράς του Δήμου κάνουμε ό,τι καλύτερο μπορούμε και θα κάνουμε πολλά περισσότερα στο μέλλον» δήλωσε ο Αντιδήμαρχος Καθαριότητας του Δήμου Χαλκιδέων . κ. Γ. Πάνος.

Η πρόταση που υποβάλλεται μέσω αυτού του άρθρου, είναι να συσταθεί άμεσα μια επιτροπή ειδικών από τον Δήμο που θα ασχοληθεί με το θέμα άμεσα αντιμετωπίζοντας κάθε εμπόδιο. Η συνεργασία ιστορικών, αρχιτεκτόνων, λαογράφων αλλά και εθελοντών –οι οποίοι θα συμβάλλουν στην υλοποίηση δράσεων ευαισθητοποίησης - θα φέρει θεμιτά αποτελέσματα.

Εικ. 3. Αναστήλωση και επανάχρηση νεοκλασικής κατοικίας στην πλατεία Μάλιου.
Από το αρχείο της δημοσιογραφικής ομάδας.

Η πόλη της Χαλκίδας έχει ανάγκη από κτήρια ζωντανά, που αντανακλούν ομορφιά, ιστορία, ζωή. Κτήρια ερείπια και ρυπογόνα, σαν άψυχα κουφάρια μοιάζουν σαν να έχουν ξεχάσει κι αυτά την ιστορία τους. Εξαρτάται από τους πολίτες αν θα φροντίσουν και διατηρήσουν την ιστορία ή αν αδιαφορήσουν και την ξεχάσουν, σαν ένα σκουπίδι που πετάχτηκε στον κάδο.

Δημοσιογραφική ομάδα: Αγγελική Δούλου, Θάλεια Ελευθεριάδη, Βασίλης Καρλής, Ευσταθιάνα Δήμου, Χρήστος Κατσώνης, Νίκος Καρύδης, Πέτρος Λαζάρου, Χριστίνα Αλεξανδράκη, Ασπασία Βαρελά, Κατερίνα Γιαλού, Βασίλης Γατόπουλος, Φώτης Μπόλοσης, Ραφαηλία Παπασωτηρίου.

Υπεύθυνες Καθηγήτριες: Αντωνάκου Μαρία, Ζευγολάτη Ιωάννα.

Ευχαριστούμε τον κ. Κοσμά Σορόπουλο και την κ. Αλέκα Σίδερη για την πολύτιμη βοήθειά τους στην επίτευξη αυτής της προσπάθειας.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΚΕΣ ΑΝΑΦΟΡΕΣ

Ιωαννίδης, Μ. Ε.(2002). *1836-2000 Η Ιστορία του Δήμου Χαλκιδέων*. Χαλκίδα: Εταιρεία Ευβοϊκών Σπουδών- Τμήμα Χαλκίδας.

Κοκκίνης, Σ. (1994). *Σπίτια λαϊκής και νεοκλασικής αρχιτεκτονικής στη Χαλκίδα*. Εκδόσεις: Δήμος Χαλκιδέων.

Λάμπρου, Λ. Γ. (1997). *Χαλκίδα - Η ακτινοβολούσα πόλη του Ευβοϊκού*. Αθήνα: Δεσμός.

Μπαλά, Ε. (2010). *Η καταγραφή των μικρασιατικών συνοικισμών της Εύβοιας από το κέντρο Μικρασιατικών Σπουδών (1948- 1964)*. Αθήνα: Εταιρεία Ευβοϊκών Σπουδών.